

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ
โรงเรียนระหานวิทยา อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41

ชูชีพ อรัญวงศ์¹

บทคัดย่อ

การศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ โรงเรียนระหานวิทยา อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อ 1) เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ โรงเรียนระหานวิทยา อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 2) เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ โรงเรียนระหานวิทยา อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 และ 3) เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ โรงเรียนระหานวิทยา อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 วิธีดำเนินการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศฯ โดยการศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาดูงาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและสร้างข้อสรุป ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศฯ โดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษาโรงเรียนระหานวิทยา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์และลงข้อสรุป และขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศฯ โดยการทดลองใช้ในการบริหารโรงเรียนระหานวิทยา ในปีการศึกษา 2551

ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ โรงเรียนระหานวิทยา อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การจัดสรรทรัพยากรมนุษย์ (H) , การพัฒนาองค์กร (O) , การบริหารจัดการ (M) , การวัดผลประเมินผล (E) และผลผลิตคือนักเรียน (S) ทั้งนี้รูปแบบการบริหารนี้มีการประยุกต์ใช้แนวคิดการบริหาร ได้แก่ วงจรคุณภาพของเดมมิง (Deming Model ; PDCA) และการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Base Management ; SBM) การทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศฯ การบริหารจัดการในโรงเรียนระหานวิทยามีการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีจนปรากฏเป็นผลงานดีเด่นที่ประสบผลสำเร็จเป็นที่ประจักษ์ระดับประเทศ 3 ผลงาน ได้แก่ 1) รางวัลโรงเรียนในฝัน ประจำปี 2551 2) รางวัลเครื่องหมายเชิดชูเกียรติครูสุคติ ประจำปี 2553 และ 3) รางวัลสถานศึกษาพอเพียง ประจำปี 2554

คำสำคัญ : การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ , โรงเรียนระหานวิทยา , HOME'S model

¹ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ โรงเรียนระหานวิทยา อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

โรงเรียนระหานวิทยา เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำอำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร สังกัดสำนักงานพื้นที่เขตการศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีนักเรียนในโรงเรียนที่มีพื้นฐานความรู้ระดับกลางถึงต่ำ จากผลการทดสอบระดับชาติของนักเรียน (O-Net) ทั้งระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า มีผลการทดสอบต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศทั้ง 2 ระดับ สภาพแวดล้อมภายนอกมีปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อโรงเรียนคือ ชุมชนมีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ มีแหล่งเรียนรู้ด้านเกษตรกรรม มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี มีถนนลาดยางเชื่อมโยงทุกหมู่บ้าน นอกจากนี้ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เปิดโอกาสให้ชุมชนและองค์กรภายนอก มีส่วนในการจัดการศึกษาของโรงเรียน รวมทั้งกำหนดนโยบาย การจัดการศึกษาส่งผลให้โรงเรียนจัดการศึกษาที่สนองต่อความต้องการของท้องถิ่น อุปสรรคที่สำคัญคือ สถานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครองซึ่งมีอาชีพรับจ้างทั่วไปและเป็นเกษตรกร ผู้ปกครองต้องหาเช่ากินค่า ปัญหาจากสภาพสังคมในปัจจุบันมีแหล่งบันเทิง สถานบริการที่ไม่เหมาะสม การแพร่ระบาดของสารเสพติด ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกใช้สื่อที่ไม่เหมาะสม และนโยบายทางด้านการเมือง ที่ทำให้โรงเรียนมีงบประมาณในการจัดการศึกษาลดน้อยลง ส่วนปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อโรงเรียนคือ ภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจของประเทศที่มีโดยทั่วไป ทำให้มีเวลาอยู่กับลูกน้อย และมักทิ้งลูกให้อยู่กับปู่ย่า ตายาย ซึ่งดูแลไม่ทั่วถึง ทำให้ความประพฤติของนักเรียนเบี่ยงเบนไปง่ายต่อการควบคุมดูแล สภาพแวดล้อมภายในที่เป็นจุดแข็งของโรงเรียนคือ โครงสร้างและแผนนโยบายของโรงเรียนในด้านสัมพันธภาพที่ดีกับชุมชน มีการบริหารงานภายในโรงเรียนอย่างมีระบบ มีการส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากร จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย อย่างต่อเนื่อง ประสิทธิภาพทางการเงิน มีระบบการบริหารงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพมีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ด้านการบริหารจัดการ มีการจัดกิจกรรมสวัสดิการ และการสร้างขวัญกำลังใจแก่บุคลากรตามโอกาสอย่างเหมาะสมทำให้บุคลากรเกิดความสมัคสามัคคี ส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพ จุดอ่อนที่เป็นประเด็นปัญหา คือ โรงเรียนไม่สามารถจัดหลักสูตรการเรียนการสอนที่หลากหลาย ด้านอาคารสถานที่ไม่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน ครูยังไม่ค่อยปรับพฤติกรรมการสอน ครูมีภาระงานมาก ทำให้มีปัญหาในการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้งบประมาณในการบริหารจัดการไม่เพียงพอ ระบบการนิเทศและติดตามผลยังไม่ต่อเนื่อง ส่งผลให้การบริหารงาน การดำเนินงานขาดประสิทธิภาพเท่าที่ควรจะเป็น

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นจึงมีความจำเป็นต้องมีการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้เกิดการพัฒนาสู่ที่ยั่งยืนเพื่อยังผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอันเป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาในลำดับต่อไป ดังนั้นผู้ศึกษาจึงได้ระดมสมองกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนระหานวิทยา กล่าวคือ หลักการพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศที่ได้กลั่นกรอง สังเคราะห์ร่วมกันของผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้วิเคราะห์ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นทางการศึกษาในสังคมแห่งศตวรรษที่ 21 ที่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลง จึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของสถาบันครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันหลักที่หล่อหลอมให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ดังที่กล่าวข้างต้นเป็นแนวคิดที่นำมาบูรณาการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาในแนวคิดการพัฒนาโรงเรียนให้เหมือนบ้าน จึงได้ออกแบบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ โรงเรียนระหานวิทยา อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ โรงเรียนระหานวิทยา อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ โรงเรียนระหานวิทยา อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ โรงเรียนระหานวิทยา อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41

วิธีดำเนินการศึกษา

ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตของการศึกษา แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ โรงเรียนระหานวิทยา อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 การศึกษาในขั้นตอนนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1.1 การศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ จากการศึกษาเอกสารแหล่งข้อมูล คือ เอกสารแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบบันทึกเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นที่ 1.2 การศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ โดยการศึกษาดูงาน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบบันทึกการศึกษาดูงาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและสร้างข้อสรุป

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ โรงเรียนระหานวิทยา อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 การศึกษาในขั้นตอนนี้ดำเนินการ ดังนี้

ดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อถกเถียงกัน ส่งเสริมความร่วมมือกันของผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 ตลอดจนวิเคราะห์ถึงปัญหาต่างๆ เกิดขึ้นทางการศึกษาในสังคมแห่งศตวรรษที่ 21 ที่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลง จึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของสถาบันครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันหลักที่หล่อหลอมให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ดังที่กล่าวข้างต้นเป็นแนวคิดที่นำมาบูรณาการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาในแนวคิดการพัฒนาโรงเรียนให้เหมือนบ้าน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์และลงข้อสรุป จึงได้ออกแบบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศคือ HOME'S model

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ โรงเรียนระหานวิทยา อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 การศึกษาในขั้นตอนนี้ดำเนินการ ดังนี้

นำรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศทดลองใช้ในการบริหารโรงเรียนระหานวิทยา อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ในปีการศึกษา 2551

สรุปผลการศึกษา

1. ผลการศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ โรงเรียนระหานวิทยา อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 สรุปได้ดังนี้

องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ โรงเรียนระหานวิทยา อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การจัดสรรทรัพยากรมนุษย์ (H) , การพัฒนาองค์กร (O) , การบริหารจัดการ (M) , การวัดผลประเมินผล (E) และผลผลิตคือนักเรียน (S) ทั้งนี้รูปแบบการบริหารนี้มีการประยุกต์ใช้แนวคิดการบริหาร ได้แก่ วงจรคุณภาพของเดมมิ่ง (Deming Model ; PDCA) และการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Base Management ; SBM)

2. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ โรงเรียนระหานวิทยา อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 สรุปได้ดังนี้

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ โรงเรียนระหานวิทยา อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ประกอบด้วย

1) H : Human Resource การจัดสรรทรัพยากรมนุษย์

ทรัพยากรมนุษย์ คือ การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ทั้งภายในและภายนอกองค์กร ได้แก่ ผู้บริหาร ครูและบุคลากร ผู้เรียน และเครือข่าย โดยนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ทุกด้าน ถึงจุดเด่น จุดด้อย ความต้องการและความถนัด เพื่อนำเอาศักยภาพในตัวของกลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการทางการศึกษามาเข้าสู่ระบบ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มากที่สุด

2) O : Organization Development การพัฒนาองค์กร

การพัฒนาองค์กร หมายถึง การจัดระบบองค์กรอย่างเป็นระบบ มีโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจนเพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการที่ดี ตามเป้าหมายขององค์กร ได้แก่ Bench marking

3) M : Management การบริหารจัดการ

การบริหารจัดการ คือ การบริหารจัดการที่ใช้ทฤษฎีการบริหารจัดการเข้ามาเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ได้แก่ Deming cycle (PDCA) และ SBM

4) E : Evaluation การวัดผลประเมินผล

การวัดผลประเมินผล หมายถึง กระบวนการวัดประเมินผล เข้ามาตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทางการบริหารการศึกษา

5) S : Student นักเรียน

นักเรียน หมายถึง นักเรียนที่มีคุณลักษณะ 3 ประการ ได้แก่

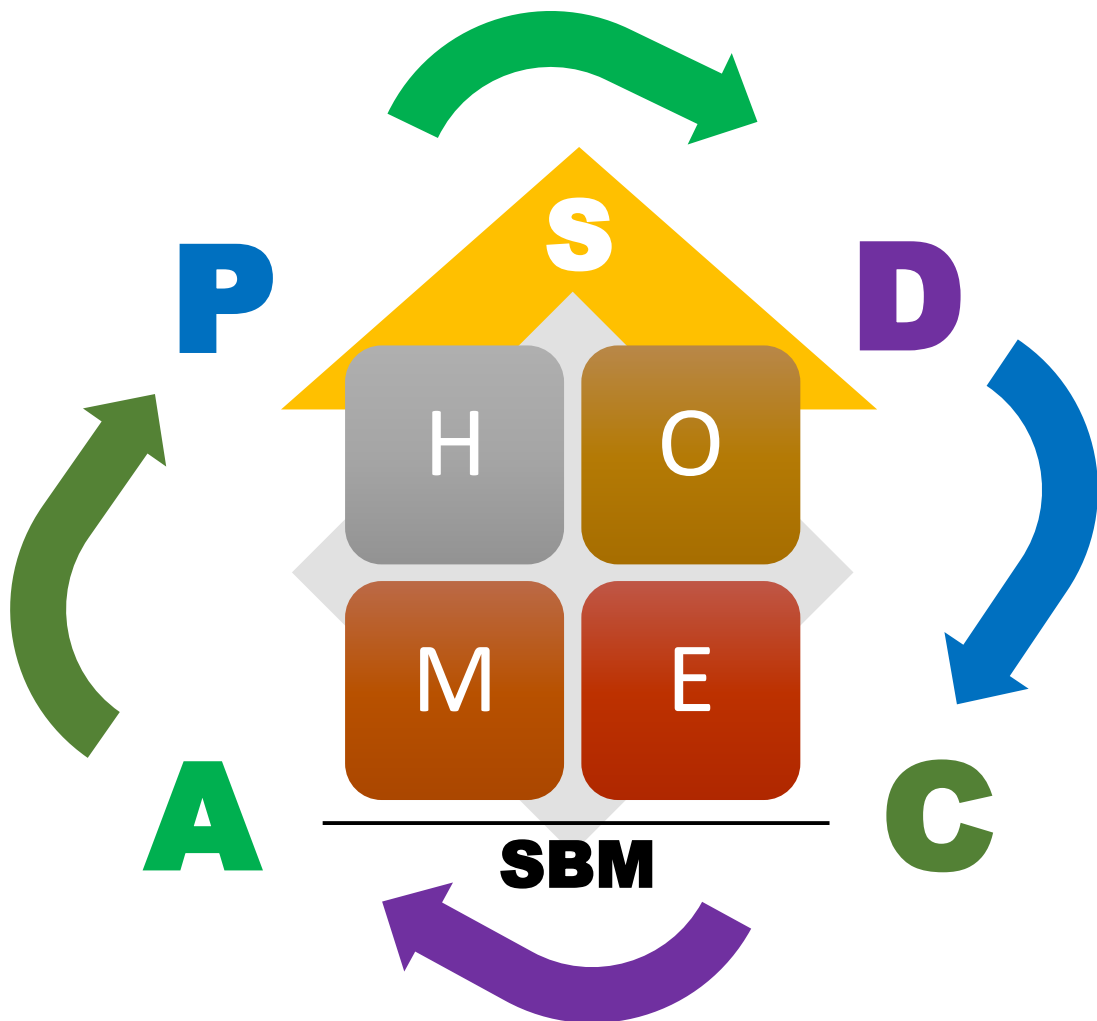
S_1 = Smart and Good มีความฉลาดทั้ง 8 ด้าน ตามศักยภาพตนเอง (Multi Intelligence) บนพื้นฐานของการเป็นคนดี

S_2 = Smile เป็นผู้ที่มีความสุขทั้งกายและใจ

S_3 = Social Skills เป็นผู้มีทักษะสังคม สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างดี และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสารของโลกไร้พรมแดน

ทั้งนี้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ โรงเรียนระหานวิทยา อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 อยู่บนพื้นฐานของการประยุกต์ใช้แนวคิดการบริหาร ได้แก่ วงจรคุณภาพของเดมมิง (Deming Model ; PDCA) และการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Base Management ; SBM) ดังนี้

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ
โรงเรียนระหานวิทยา อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ โรงเรียนระหานวิทยา (HOME'S model)

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ โรงเรียนระหานวิทยา อำเภอบึงสามัคคี จังหวัด กำแพงเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 สรุปได้ดังนี้

จากการทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ โรงเรียนระหานวิทยา อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 พบว่า การบริหารจัดการในโรงเรียนระหานวิทยามีการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีจนปรากฏเป็นผลงานดีเด่นที่ประสบผลสำเร็จเป็นที่ประจักษ์ระดับประเทศ 3 ผลงาน ได้แก่ 1) รางวัลโรงเรียนในฝัน ประจำปี 2551 2) รางวัลเครื่องหมายเชิดชูเกียรติครูสุสุดี ประจำปี 2553 และ 3) รางวัลสถานศึกษาพอเพียง ประจำปี 2554

เอกสารอ้างอิง

- ปิยบุตร หล่อไกรเลิศ. (2547). **เศรษฐกิจพอเพียง**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : แม็ค
- มยุรีย์ แพร่หลาย. (2554). การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์. (2556). เอกสารประกอบการอบรมสัมมนาเรื่อง การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. อัดสำเนา.
- อนุสรณ์ ยกให้. 2549. การนำเสนอรูปแบบการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.